

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗИ ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Маковецька Н.В., Конох О.Є.

Запорізький національний університет

У статті розглядається проблема організації дистанційного навчання у зарубіжних країнах. Висвітлюються підходи науковців до тлумачення поняття «дистанційне навчання». Визначаються особливості дистанційного навчання з погляду комунікацій між викладачем і студентом. Акцентується увага на безперечних перевагах дистанційної форми навчання. Аналізуються підходи до організації дистанційного навчання у Великобританії, Швеції, Франції та США. З'ясовується, що на сьогодні дистанційне навчання у вищих навчальних закладах Європи та Америки стало повсякденною практикою. На підставі вивчення даних робиться висновок щодо можливості застосування зарубіжного досвіду дистанційного навчання у підготовці фахівців галузі туризму та готельно-ресторанної справи.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційні освітні програми, інформаційні та комунікаційні технології, зарубіжний досвід, фахівці галузі туризму та готельно-ресторанної справи.

Постановка проблеми. Реалізація освітньої реформи передбачає, зокрема, реорганізацію й реконструкцію системи професійної підготовки фахівців різних галузей, у тому числі й сфери обслуговування, у вищих навчальних закладах. Слід зазначити, що серед сучасних ідей реформування професійної освіти – забезпечення її неперервності, створення умов для успішної реалізації інтеграційних процесів, упровадження дистанційної форми навчання тощо.

Докладніше зупинимось на останній.

Досвід Великобританії, Іспанії, Німеччини, Франції та інших європейських країн щодо підготовки висококваліфікованих фахівців в умовах дистанційного навчання є основою для розвитку цієї форми професійної підготовки фахівців з туризму та готельно-ресторанної справи в Україні. Це зумовлено, насамперед, приєднанням нашої країни до Болонського процесу, прагненням вдосконалити систему професійної підготовки майбутніх фахівців на основі оновлення змісту освіти, модернізації навчальних технологій з урахуванням досягнень розвинених країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Безперечно, вивчення чинного вітчизняного і зарубіжного досвіду впровадження дистанційної освіти сприяє розумінню важливості, сутності та особливостей цієї системи, заснованої на використанні сучасних освітніх інформаційних та телекомунікаційних технологій, технічних засобів і способів передачі інформації.

У зв'язку з цим більш докладно розглянемо підходи науковців до тлумачення поняття «дистанційне навчання».

Так, О. Андреев і В. Солдаткін дистанційне навчання розглядають як нову організацію освітнього процесу, що базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище навчання в цьому випадку характеризується тим, що студенти здебільшого віддалені від викладача в просторі і/або у часі. Водночас вони мають можливість у будь-який момент встановлювати і підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації [4].

Більш ґрунтовним, на нашу думку, є визначення цих же авторів, за яким дистанційне на-

вчання це «цілеспрямований, організований процес інтерактивної взаємодії тих, хто навчає і студентів між собою і з засобами навчання, інваріантний до їхнього розташування в просторі і часі, що реалізується у специфічній дидактичній системі» [4].

В межах розпочатого О. Андреевим і В. Солдаткіним дослідження узагальнюючим є таке тлумачення: дистанційне навчання – це сукупність інформаційних технологій, що забезпечують надання студентам основного обсягу досліджуваного матеріалу, інтерактивну взаємодію тих, кого навчають, і тих, хто навчає, надання студентам можливості самостійної роботи з освоєння досліджуваного навчального матеріалу, а також оцінку їхніх знань і навичок, отриманих у процесі навчання. На думку авторів, дистанційне навчання – це новий щабель заочного навчання, на якому забезпечується застосування інформаційних технологій [3].

За визначенням О. Корбут, дистанційне навчання – це сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами, а також у процесі навчання [7].

Погоджуємось з авторами, які, як доволі вичерпне, характеризують визначення, надане О. Андреевим: «дистанційна освіта – це синтетична, інтегральна гуманістична форма навчання, яка базується на використанні широкого спектра традиційних і новітніх інформаційних технологій та їхніх технічних засобів, що застосовуються для доставки навчального матеріалу, його самостійного вивчення, діалогового обміну між викладачем і тим, хто навчається, причому процес навчання взагалі некритичний щодо їхнього розташування в просторі та часі, а також щодо конкретної освітньої установи» [2].

З огляду на вищевикладене слід зазначити, що, відповідно до цього визначення, дистанційне навчання постає як особлива педагогічна технологія XXI ст., що базується на відкритому навчанні з використанням сучасних телекому-

нікацій для спілкування (студент – викладач, студент – студент, студент – інформація) в інформаційному просторі. Головна особа дистанційного навчання – студент [6].

Розглядаючи особливості дистанційного навчання з погляду комунікацій між викладачем і студентом, вчені визначають такі його характерні риси:

- самоосвіта як основа дистанційного навчання, що передбачає самотивацію студента щодо власного навчання, а також певний рівень самоорганізації особистості;

- спілкування викладача і слухача за принципом «один до одного», що відповідає за формою і змістом індивідуальної консультації;

- спілкування і взаємодія «один до одного» не виключає взаємодії «одного до багатьох», оскільки викладач, відповідно до заздалегідь складеного графіка, працює відразу з безліччю студентів. Така форма взаємодії нагадує традиційне навчання в аудиторіях;

- взаємодія «багатьох до багатьох» означає, що можливе одночасне спілкування безлічі студентів, які обмінюються між собою досвідом і враженнями [6].

Серед безперечних переваг дистанційної форми навчання, визначених науковцем, в межах нашого дослідження ми акцентуємо увагу на таких:

- дистанційне навчання не вимагає від студента щоденного відвідування занять. Таким чином, воно не заважає роботі, подорожі або відвідуванню занять в іншому (або навіть в декількох) навчальному закладі. Окрім цього, завдяки впровадженню дистанційної форми навчання, університет має змогу залучити до опанування професією іноземних студентів;

- дистанційна форма навчання є доступною для всіх верств населення. Це дає змогу стверджувати, що такі чинники, як стан здоров'я, місце проживання, соціальний статус або вік не мають значення. Отже, ДФН згладжує соціальні межі та надає можливість здобути освіту всім, хто відчуває у цьому необхідність;

- дистанційна форма навчання передбачає застосування новітніх педагогічних технологій;

- дистанційна форма навчання припускає індивідуальну форму роботи, а персональні консультації тільки сприяють цьому. Таким чином відбувається індивідуальний підхід до кожного студента. А такі заходи, як заняття за допомогою чату, веб-форуми та телеконференції дозволяють студентам підтримувати зв'язок один з одним, ділитись ідеями, досвідом, вносити пропозиції, задавати питання, наводити приклади з життя тощо. Іншими словами, ці програми допомагають відтворити атмосферу в аудиторії, налагодити контакт між учасниками навчального процесу [8, с. 210].

Отже, з огляду на вищевикладену коротку характеристику переваг дистанційної форми навчання, ми дійшли висновку про можливість і доцільність її використання у процесі підготовки фахівців у галузі туризму та готельно-ресторанної справи.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Загальновідомо, що дистанційне навчання є розвиненою системою отримання освіти у багатьох зарубіжних країн, а тому

доцільним є вивчення цього досвіду та його використання у вдосконаленні форм дистанційного навчання в Україні.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз підходів до організації дистанційного навчання у деяких європейських країнах та США з точки зору вивчення можливості їх застосування у процесі підготовки фахівців галузі туризму та готельно-ресторанної справи.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що з 1938 року існує Міжнародна рада із заочної освіти, яка отримала в 1982 році нову назву – Міжнародна рада із заочної та дистанційної освіти (ІСДЕ – м. Осло, Норвегія). Нові обставини, а саме: збільшення попиту на освіту, а також нові можливості – комп'ютеризація, нові інформаційні технології, телекомунікації тощо дали змогу перевести навчання на відстані на якісно інший рівень.

На сьогодні дистанційне навчання у вищих навчальних закладах Європи стало повсякденною практикою. Найбільш відомими в галузі відкритої дистанційної освіти стали такі вищі навчальні заклади: Національний університет дистанційної освіти в Іспанії (Universidad Nacional de Education a Distancia, Spain), Відкритий університет Нідерландів (OpenUniversityoftheNetherlands), Центр відкритого навчання в Іспанії (Centode Ensenanzaa Distancia), Дистанційний університет Хагена в Німеччині тощо.

Зосереджуючи увагу на досвіді дистанційного навчання у європейських країнах, слід зазначити, що найстарішою є Британська система.

Вважається, що дистанційне навчання було започатковане саме у цій країні у 1840 році, коли Ісаак Пігман запропонував для студентів Англії навчання через поштовий зв'язок.

У 1969 році було засновано Відкритий університет Великобританії – навчальний заклад нового типу, світовий лідер в галузі дистанційної освіти. У 1996 році на семи його факультетах навчалось близько 215 тис. чоловік. На сьогодні навчання за програмами Відкритого університету Великобританії ведеться в 21 країні.

Слід зазначити, що великою популярністю у світі користується Міжнародна школа бізнесу Відкритого університету Великобританії. Навчання є платним, кожний з курсів передбачає виконання студентами 3-5 домашніх завдань, участь у 4-х тьюторіалах і в одній «недільній» школі, а також складання письмового іспиту. Послідовність вивчення курсів визначається студентом. З моменту зарахування на навчання він вважається студентом Відкритого університету Великобританії. За умови виконання навчального плану і складання письмових іспитів студенту вручаються документи про освіту (сертифікат або диплом) за зразком, прийнятним у Великобританії. Навчання проводиться переважно за «кейс»-технологією дистанційного навчання, сутність якого полягає в тому, що кожному студенту видається в постійне користування кейс з навчальною літературою, програмно-методичним забезпеченням, довідниками, компакт-дисками, аудіо- та відеокасетами. Вимоги до рівня, обсягу та якості знань і вмінь випускників ставляться відповідно до Британських професійних стандартів компетентності менеджера.

На думку британських учених, двостороння комунікація має бути обов'язковим і дуже важливим компонентом дистанційної освіти. Її мета:

- підтримувати мотивацію студентів та інтерес за допомогою контактів з тьютором та академічним наставником-дорадником;
- підтримувати та сприяти навчанню, допомагаючи студенту застосувати знання та вміння за допомогою пояснень, пропозицій та коментарів тьюторів;
- оцінювання прогресу студентів для надання їм можливості оцінити власне освітнє зростання/ріст, потреби [9, с. 83].

В іншій європейській країні – Швеції університети реалізують різні дистанційні освітні програми. Поряд з програмами розрахованими на масову аудиторію, набули поширення адресні цикли лекцій і занять, що дозволяють учням після закінчення курсу, склавши іспити, отримати відповідний диплом. Одним із прикладів такого напряму дистанційної освіти можуть бути курси Балтійського університету (The Baltic University). Створений в Швеції, він об'єднує понад 50 університетів Балтійського регіону. Використовуючи системи супутникового телебачення, студенти та науковці мають можливість здійснювати наукові та освітні проекти в сфері педагогічної освіти. Взаємодія педагога і студента забезпечується різними способами: обмін друкованими матеріалами через пошту, аудіо- та відеоконференції. На викладача покладаються такі функції:

- координування пізнавального процесу;
- коректування курсу, що викладається;
- консультування при складанні індивідуального навчального плану;
- управління навчальними проектами тощо.

Він керує навчальними групами взаємодопомоги, допомагає студентам у їх професійному самовизначенні. Асинхронна, як правило, взаємодія студентів і викладача в системі дистанційного навчання допускає обмін повідомленнями через електронну пошту. Це дозволяє аналізувати інформацію, що надходить і відповідати на неї в слушний для респондентів час. Формами контролю в дистанційній освіті є дистанційно організовані іспити, співбесіди, практичні, курсові й проектні роботи, екстернат, комп'ютерні інтелектуальні тестуючі системи тощо. Слід особливо зауважити, що рішення проблеми контролю якості дистанційного навчання, його відповідності освітнім стандартам має принципове значення для успіху всієї системи дистанційного навчання у Швеції [1].

У Франції Національний центр дистанційного навчання (CNED), заснований ще у 1939 році, на сьогодні надає освітні послуги мешканцям Франції та франкомовних країн. У 1995 році дистанційне навчання набуло статусу національного проекту, з 1996 року функціонує відкрита освітня платформа «Електронний кампус», в каталозі якої 3 000 програм, 265 000 осіб з 200 країн проходять навчання.

У 1987 році було створено Міжуніверситетську федерацію дистанційного навчання (FIED), метою якої є сприяння навчанню протягом життя та співробітництву навчальних закладів для розвитку всіх форм дистанційного навчання в усіх галузях знань. Її членами сьогодні є 35 університетів, які пропонують повне або часткове дистанційне навчання.

В рамках національної політики Франції щодо розвитку інформаційних та комунікаційних технологій в освіті, під проводом та за фінансування Міністерства національної освіти та Міністерства вищої освіти та досліджень у 2003–2005 роки були створені Тематичні Електронні Університети (UNT) – це асоціації, які об'єднують університети, вищі школи, дослідницькі заклади та інколи приватних партнерів. Кожен із цих учасників може одночасно бути членом одного або кількох UNT. Наразі існує 7 таких університетів за такими напрямками: інженерні науки та технології; фундаментальні науки; економіка та управління; гуманітарні та соціальні науки, лінгвістика та культура; юридичні та політичні науки; довілля та сталий розвиток; охорона здоров'я та спорт. Діяльність UNT спрямована на каталогізацію існуючих ресурсів, створення та поширення нових ресурсів, сприяння вдосконаленню педагогічної практики та впровадженню нових інформаційних технологій в навчальні процеси, сприяння успішності студентів шляхом надання в розпорядження їх та їхніх викладачів сучасних електронних навчальних інструментів та ресурсів, поширення на міжнародному рівні інформації про ресурси французьких навчальних закладів з метою розповсюдження французької вищої освіти.

Так, членами Тематичного Електронного Університету економічного напряму (AUNEG) є 18 вищих навчальних закладів, кожен з яких пропонує окремі програми дистанційного навчання, але обов'язково саме в галузі економіки. Навчатись у цих університетах можна повністю дистанційно або за змішаною системою, тобто періодично брати участь в роботі навчальних груп, але іспити проходять в приміщеннях університетів за встановленим графіком. В більшості випадків для того, щоб мати доступ до ресурсів, треба бути прийнятим на навчання та отримати код доступу.

Паралельно з участю в роботі UNT, AUNEG тощо, Університети Франції об'єднуються для створення закладів дистанційного навчання в окремих галузях знань.

Отже, у французьких вищих навчальних закладах, з метою надання послуг з дистанційного навчання, створюють різноманітні асоціації, консорціуми за участі як державних, так і приватних партнерів, в тому числі підприємств, фінансових установ тощо. Їхня спільна діяльність спрямована на використання вже наявних ресурсів та створення нових, їх класифікацію, систематизацію, сертифікацію і, таким чином, оптимізацію навчального процесу [5].

Розвинуті системи зв'язку та телекомунікацій утворюють надійний фундамент дистанційної освіти у США. У зв'язку з цим, у 1987 році було створено Асоціацію дистанційного навчання США (Unites States Distance Learning Association – USDLA), основною метою якої є розробка загальної стратегії дистанційної освіти та сприяння створенню нових технологій дистанційного навчання. USDLA, заснована державними університетами штатів Оклахома та Каліфорнія, є некомерційною організацією, яка підтримує тісні зв'язки з центрами дистанційної освіти Європи та Азії. Напрями діяльності Асоціації охоплюють усі рівні шкільної, вищої, професійної освіти,

підготовку (перепідготовку) військовослужбовців та держслужбовців. Отже, USDLA є головною організацією в галузі дистанційної освіти США, яка здійснює інформаційну підтримку та консультативну допомогу державним структурам, Конгресу, фірмам та корпораціям.

Серед навчальних закладів США проблемами «відкритої» та дистанційної освіти найбільш активно займаються Національний технологічний університет (National Technology University), Форт Колінз (штат Колорадо) та Університет штату Пенсільванія (Pennsylvania State University). Значна кількість університетів, коледжів та навчальних центрів США успішно реалізують елементи дистанційного навчання через Internet. Водночас слід зазначити, що дослідження проблем дистанційної освіти в США мають

в основному прикладний характер, що не заважає експорту американської освітньої продукції в інші країни світу [5].

Висновки і пропозиції. Отже, реформування освіти в Україні потребує застосування нових ідей щодо професійної підготовки майбутніх фахівців різних галузей. Огляд досвіду зарубіжних країн щодо форм дистанційного навчання надає можливість стверджувати, що його застосування є цілком можливим у підготовці фахівців галузі туризму та готельно-ресторанної справи.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у впровадженні елементів дистанційного навчання для студентів спеціальностей «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа», які отримують професійну підготовку в Запорізькому національному університеті.

Список літератури:

1. Агейчева А.О., Бухкало С.І. Деякі особливості розвитку дистанційної освіти Швеції. Вісник НТУ «ХПІ». 2013. № 55(1028) С. 162–168.
2. Андреев А.А. К вопросу об определении понятия «дистанционное обучение». Дистанционное образование. 2004. № 4. С. 16–19.
3. Андреев А.А., Солдаткин В.И. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация. М., 2003. URL: http://www.ict.edu.ru/ft/003823/book_3.pdf. (дата звернення 07.02.2018).
4. Андреев А.А., Солдаткин В.И. Прикладная философия открытого образования: педагогический аспект. М., 2002. 168 с.
5. Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання / І.В. Кулага [та ін.] ; Київ, 2013. С. 10–15.
6. Теорія і методика професійної освіти : навч. посіб. / З.Н. Курлянд [та ін.] ; за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2012. 390 с.
7. Корбут О.Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи. Матеріали науково-практичної конференції «Новітні освітні технології» (КПІ, м. Київ). URL: <http://confesp.flkpi.ua/node/1123> (дата звернення 06.02.2018).
8. Шпагіна О. В. Специфіка дистанційної освіти у вищих навчальних закладах України. Педагогічний процес: теорія і практика. 2013. Вип. 4. С. 209–213. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2013_4_25. (дата звернення 06.02.2018).
9. Вцрje Holmberg. Status and Trends of Distance Education. London: Kogan Page, 1990. 200 p.

Маковецкая Н.В., Конох Е.Є.

Запорожский национальный университет

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ ОБЛАСТИ ТУРИЗМА И ГОСТИНИЧНО-РЕСТОРАННОГО ДЕЛА

Аннотация

В статье рассматривается проблема организации дистанционного обучения в зарубежных странах. Освещаются подходы ученых к толкованию понятия «дистанционное обучение». Определяются особенности дистанционного обучения с точки зрения коммуникаций между преподавателем и студентом. Акцентируется внимание на бесспорных преимуществах дистанционной формы обучения. Анализируются подходы к организации дистанционного обучения в Великобритании, Швеции, Франции и США. Выясняется, что сегодня дистанционное обучение в высших учебных заведениях Европы и Америки стало повседневной практикой. На основе изученных данных делается вывод относительно возможности использования зарубежного опыта дистанционного обучения в подготовке специалистов сферы туризма и гостинично-ресторанного дела.

Ключевые слова: дистанционное обучение, дистанционные образовательные программы, информационные и коммуникационные технологии, зарубежный опыт, специалисты сферы туризма и гостинично-ресторанного дела.

Makovetska N.V., Konokh E.Ye.
Zaporozhye National University

USE OF FOREIGN EXPERIENCE OF REMOTE TRAINING IN THE TRAINING OF SPECIALISTS OF THE TOURISM REGION AND HOTEL RESTAURANT BUSINESS

Summary

The article deals with the problem of organization of distance learning in foreign countries. The approaches of scientists to the interpretation of the concept of «distance learning» are described. The features of distance learning are defined in terms of communication between the teacher and the student. Attention is focused on the indisputable advantages of distance learning. The approaches to the organization of distance learning in Great Britain, Sweden, France and the USA are analyzed. It turns out that today distance learning in higher education institutions in Europe and America has become a daily practice. Based on the data studied, a conclusion is drawn regarding the possibility of using foreign experience of distance learning in training specialists in the sphere of tourism and hotel and restaurant business.

Keywords: distance learning, distance educational programs, information and communication technologies, foreign experience, specialists in tourism and hotel and restaurant business.